

Bài 15

CÁC MỎ KHOÁNG SẢN

I - MỤC TIÊU BÀI HỌC

Sau bài học, HS cần :

- Hiểu được các khái niệm : khoáng vật, đá, khoáng sản, mỏ khoáng sản.

- Biết phân loại các khoáng sản theo công dụng.
- Hiểu khoáng sản không phải là tài nguyên vô tận, vì vậy con người phải biết khai thác chúng một cách tiết kiệm và hợp lí.

II - NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

- Khoáng vật là vật chất trong tự nhiên, có thành phần đồng nhất, thường gặp dưới dạng tinh thể trong thành phần của các loại đá. Ví dụ : Thạch anh là khoáng vật thường gặp trong đá granit dưới dạng tinh thể.

- Đá hay nham thạch là vật chất tự nhiên có độ cứng ở nhiều mức độ khác nhau, tạo nên lớp vỏ Trái Đất. Đá có thể được cấu tạo do một loại khoáng vật thuần nhất hoặc do nhiều loại khoáng vật khác nhau kết hợp lại.

- Khoáng sản là những khoáng vật có ích, thường được con người khai thác và sử dụng trong kinh tế.

- mỏ khoáng sản là nơi tập trung một số lượng lớn khoáng sản, có giá trị khai thác công nghiệp.

- Nói chung, các loại khoáng sản đều được hình thành do hai con đường :

+ Các khoáng sản có liên quan đến quá trình nóng chảy của magma ở các lớp dưới sâu, rồi được phun trào lên mặt đất (do núi lửa) hoặc đẩy lên gần mặt đất như : vàng, bạc, đồng, thiếc v.v... là những khoáng sản có nguồn gốc nội sinh.

+ Các khoáng sản có liên quan đến các quá trình phong hoá và lắng tụ vật chất lâu dài trên bề mặt Trái Đất, là những khoáng sản có nguồn gốc ngoại sinh.

- Các loại khoáng sản đều được hình thành trong những điều kiện tự nhiên nhất định và trong những khoảng thời gian địa chất rất lâu dài. Số lượng của chúng trong lớp vỏ Trái Đất cũng có hạn, vì vậy chúng không phải là những tài nguyên vô tận. Chúng ta không thể khai thác, sử dụng chúng một cách bừa bãi, mà phải hết sức hợp lí và tiết kiệm.

- Hiện nay, có nhiều cách phân loại khoáng sản. Ngoài cách phân loại theo nguồn gốc phát sinh (nội sinh, ngoại sinh), người ta còn phân chúng thành hai nhóm lớn : nhóm khoáng sản kim loại như đồng, chì, sắt, kẽm... và nhóm khoáng sản phi kim loại, như : apatit, đá hoa... Tuy nhiên, cách phân loại thường dùng hơn cả là phân loại theo công dụng như : khoáng sản năng

lượng, khoáng sản kim loại (kim loại đen, kim loại màu), và khoáng sản phi kim loại (phân bón, vật liệu xây dựng) v.v...

III - CÁC THIẾT BỊ DẠY HỌC CẦN THIẾT

- Bản đồ khoáng sản Việt Nam.
- Một số mẫu đá, khoáng sản.

IV - GỢI Ý TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC BÀI MỚI

1. Lời giới thiệu

Vật chất cấu tạo nên lớp vỏ Trái Đất gồm các loại khoáng vật và đá. Những khoáng vật và đá có ích được con người khai thác, sử dụng vào trong hoạt động kinh tế gọi là khoáng sản. Vậy thế nào là khoáng sản, là mỏ khoáng sản..., chúng được hình thành như thế nào ? Đó là nội dung bài học này.

2. Tiến trình bài học

a) Gợi ý dạy mục 1 : Các loại khoáng sản

- GV dùng phương pháp đàm thoại gợi mở, làm cho HS nắm được một số thuật ngữ và khái niệm khó như : khoáng vật, khoáng sản, mỏ khoáng sản...

- GV cũng có thể cho HS đọc từng đoạn sách giáo khoa. Mỗi đoạn đều có những thuật ngữ và khái niệm mới. GV giải thích chúng kết hợp với việc sử dụng mẫu vật và cho HS nghiên cứu các hình 42, 43 trong SGK.

- GV có thể cho HS nghiên cứu bảng phân loại các khoáng sản theo công dụng và trình bày lại công dụng của từng loại.

- HS cũng có thể liên hệ, nêu tên những khoáng sản ở địa phương (nếu có) và nói công dụng của chúng, hoặc dựa vào bản đồ "Khoáng sản Việt Nam" đọc tên và chỉ vị trí của một số loại khoáng sản trên bản đồ.

b) Gợi ý dạy mục 2 : Các mỏ khoáng sản nội sinh và ngoại sinh

- GV có thể cho HS nghiên cứu phần viết trong SGK về các mỏ khoáng sản nội sinh và ngoại sinh, rồi gọi một số em trình bày.

- GV nên cho các em phân biệt rõ nguồn gốc hình thành các mỏ nội sinh và các mỏ ngoại sinh. Cần lưu ý các em đến một số khoáng sản vừa có nguồn gốc

nội sinh, vừa có nguồn gốc ngoại sinh, ví dụ : quặng sắt nội sinh (hêmatit, manhêtit...), quặng sắt ngoại sinh (limônit...)

- Để kết thúc bài, GV nên liên hệ đến việc sử dụng hợp lí và tiết kiệm các nguồn tài nguyên khoáng sản. Các tài nguyên này không phải là vô tận, bởi vì quá trình chúng hình thành rất lâu dài, có khi phải mất cả hàng triệu năm...

V - GỢI Ý TRẢ LỜI CÂU HỎI KHÓ

Câu hỏi 1 ở cuối bài :

Khoáng sản là những khoáng vật có ích, được con người khai thác và sử dụng vào mục đích kinh tế. Mỏ khoáng sản là nơi tập trung một số lượng lớn khoáng sản có khả năng khai thác được, ví dụ : mỏ sắt, mỏ apatit...